

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย ศึกษาความรู้หมอพื้นบ้านอำเภำ เพื่อพัฒนาระบบการแพทย์พื้นบ้านอำเภำ

ความสำคัญการทำโครงการวิจัย

อำเภำ เป็นชาวไทยภูเขา ซึ่งอาศัยอยู่พื้นที่ภาคเหนือ 5 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ ตาก ชุมชนตั้งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 500 เมตรขึ้นไป มีประชากรประมาณ 110,000 กว่าคน ประกอบอาชีพการเกษตรและกสิกรรมเป็นหลัก มีวัฒนธรรมวิถีชีวิต ความเชื่อภูเท่งกรรม เชื่อมความสัมพันธ์ต่อการดำรงของมนุษย์ อันเป็นวัฒนธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งในรูปแบบของ คำสอน ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ ทั้งที่เป็นนามธรรม รูปธรรม อันเป็นกุศโลบายที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของชนเผ่า ซึ่งได้สืบทอดกันมาเป็นเวลาอันยาวนาน หมอพื้นบ้านอำเภำ จากอดีตถึงปัจจุบัน ชนเผ่าที่สามารถดำรงความเป็นเผ่าพันธุ์มาได้ถึงทุกวันนี้ก็เพราะคนอำเภำแทบทุกคนจะมีความรู้เรื่องการกินสมุนไพรเป็นอาหารเพื่อการป้องกันก่อนเจ็บไข้ ด้วยความคิดที่ว่ากินข้าวทุกมื้อต้องมีพืชอาหารที่เป็นสมุนไพรจะขาดเสียไม่ได้ อำเภำ จึงมีค่านิยมรักษาในชุมชน โดยมีหมอยาสมุนไพรและหมอทรงฯลฯ คอยดูแลรักษา อยู่เป็นประจำ แม้วิธีการดูแลสุขภาพของคนอำเภำในชุมชน แต่ก็ยังประสบปัญหาต่างๆ และผลกระทบ กล่าวคือ มีการสูญเสียบุคลากรหมอพื้นบ้าน เพราะขาดคนรุ่นใหม่ที่จะสืบสานเรียนรู้ สูญเสียพืชยาสมุนไพรพื้นบ้าน เพราะการใช้ทรัพยากรป่า การใช้สารเคมีต่างๆ ถูกทำลาย ขาดทายาทผู้สืบสานคนรุ่นใหม่ ขาดกระบวนการเรียนการสอนที่ร่วมสมัย มีความเจ็บป่วย เพราะโรคต่างๆ รุมเร้า ที่เป็นโรคใหม่ๆ

จากสถานการณ์ข้างต้นชุมชนเองยัง ไม่มีการตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเท่าที่ควรและหน่วยงานของภาครัฐก็ยังไม่มึนโยบายที่ชัดเจน ที่เหมาะสมกับชุมชนชนเผ่า หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข ชุมชนอำเภำจะประสบปัญหาการสูญเสียความเป็นอัตลักษณ์ และสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์ข้างต้นภายในชุมชนเหล่านี้ นับเป็นประเด็นที่ต้องค้นคว้าวิจัย เพื่อแสวงหารูปแบบการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ชัดเจน โจทย์วิจัย การศึกษาความรู้หมอพื้นบ้านอำเภำ เพื่อพัฒนาระบบการแพทย์พื้นบ้านอำเภำ ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อรวบรวมความรู้ของหมอพื้นบ้านชนเผ่าอำเภำนำไปใช้ฟื้นฟู การแพทย์พื้นบ้านอำเภำ ทำคู่มือเอกสารตำราดูแลสุขภาพ พัฒนาสร้างการเรียนรู้ สุขภาวะชุมชนอำเภำ พัฒนาสถาบันการแพทย์พื้นบ้านชนเผ่าอำเภำ เนื่อหาการศึกษาวิจัย ศึกษาค้นหาความรู้ของหมอพื้นบ้านอำเภำ ทำกรณีศึกษา (Case study)

ศึกษาข้อกฎหมาย ทำลิสต์ความรู้หมอพื้นบ้าน คลินิกบ้านหมอ โรงพยาบาล พัฒนาสถาบันการแพทย์ และแหล่งเรียนรู้หมอพื้นบ้านอำเภอนาทม แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจรายได้ สร้างทายาทผู้สืบสานหมอพื้นบ้านอำเภอนาทม ศึกษากระบวนการแพทย์พื้นบ้านที่เหมาะสมกับชุมชนอำเภอนาทม การนำความรู้ของหมอพื้นบ้านชนเผ่าอำเภอนาทม เป็นคู่มือเอกสารตำรากลางระบบการดูแลสุขภาพหมอพื้นบ้านอำเภอนาทม

คำนิยามศัพท์

หมอพื้นบ้านชนเผ่าอำเภอนาทม หมายถึง บุคลากรชาวบ้านผู้มียุทธศาสตร์ความรู้การรักษาสุขภาพพื้นบ้านตามแบบฉบับของชนเผ่าอำเภอนาทมแขนงใดแขนงหนึ่ง และชุมชนใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพ

การดูแลสุขภาพชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีกระบวนการดูแลสุขภาพอย่างมีบูรณาการซึ่งส่งผลต่อสภาวะจิตใจ ร่างกาย และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ตลอดจนไม่ดำเนินกิจกรรมที่เป็นความเสี่ยงต่อระบบสุขภาพมวลรวม

แผนและวิธีศึกษาวิจัย โครงการวิจัยได้กำหนดวิธีศึกษาวิจัย 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การรวบรวมข้อมูลระยะที่ 2 การทดลองนำร่องและขยายผล โดยทำวิจัยใน 10 ชุมชน จังหวัดเชียงราย และให้นักวิจัยชุมชนชาวบ้าน โดยหวังผลที่คาดว่าจะได้รับทั้งในแง่เชิงวิจัยและพัฒนา โดยมีแผนตารางกิจกรรมปฏิบัติวิจัยที่กำหนดไว้ชัดเจน